

The article addresses key points in the history of speech therapy in Ukraine, including periods of significant progress in standardizing approaches and methods for working with individuals with special educational needs regarding speech disorders. It also analyzes contemporary trends and challenges in special education, particularly the need to update educational programs for training speech therapists, strengthening historically formed components, and incorporating modern technological solutions and scientific achievements.

Special attention is given to the necessity of integrating international experience and best practices into the field of speech therapy in Ukraine, which will enhance the effectiveness of speech therapy assistance and expand opportunities for a comprehensive approach to education, correction, and rehabilitation of children with speech disorders. The importance of interdisciplinary interaction between speech therapists, educators, psychologists, and medical professionals to achieve the best results in working with children with speech disorders is emphasized.

This article is recommended for researchers, practicing speech therapists, educational workers, and higher education students in relevant specialties who are interested in a deeper understanding of the historical and contemporary aspects of speech therapy in Ukraine, as well as in studying effective strategies for further development of the field.

Key words: historiography, special education, correction, speech disorders, difficulties, individuals with special educational needs, educational institutions.

DOI: <https://doi.org/10.31392/UDU-nc.series19.2024.46.09>

УДК: 378.018.4:004]:005.336.2

Д. С. Литвиченко

d.s.lytvychenko@npu.edu.ua

<https://orcid.org/0000-0001-9270-9073>

ГРАНТОВО-ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ КЛЮЧОВИХ КОМПЕТЕНЦІЙ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ ОНЛАЙН-НАВЧАННЯ

Дослідження питань грантово-проєктної діяльності як засобу формування ключових компетенцій здобувачів вищої освіти в умовах онлайн-навчання є важливим та своєчасним. До цього спонукають пошуки нових підходів до організації освітнього процесу, підвищення його якості та адаптація до сучасних викликів і вимог.

У статті представлено досвід грантово-проєктної діяльності закордонних вищих навчальних закладів і доведено значущість такої діяльності в підготовці майбутніх фахівців. Це описано на прикладі реалізації власних проєктів та участі в молодіжних проєктах здобувачів вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта» Бердянського державного педагогічного університету в умовах онлайн-навчання. Грантово-проєктна діяльність здобувачів вищої освіти цієї спеціальності розглядається як засіб формування ключових компетенцій в умовах онлайн-навчання.

Ключові слова: грантово-проєктна діяльність, компетенції, молодіжний проєкт, здобувачі вищої освіти, спеціальність 016 «Спеціальна освіта», онлайн-навчання, «Спільнота запальних логопедів».

Постановка проблеми. Протягом останніх десятиріч у теорії та практиці вищої освіти набув поширення компетентнісний підхід, який є базовим у підготовці фахівців у європейських країнах. Сучасні державні освітні стандарти розробляються на основі найкращого вітчизняного та зарубіжного досвіду, а освітні програми ґрунтуються не тільки на описі результатів навчання як певних знань та вмінь, але й на формуванні системного набору компетенцій як сукупності взаємопов'язаних якостей особистості. Таке розуміння компетенцій знайшло відображення в науковій та методичній літературі. Більшість авторів включають до поняття «компетенції» не тільки знання, вміння, навички, а також особистісні якості (ініціативність, цілеспрямованість, комунікабельність, здатність працювати в команді, відповідальність, толерантність, вміння співвідносити планування та результати своєї діяльності з потребами суспільства тощо). Дослідники цієї проблеми зазначають, що в сукупності всі ці компоненти формують поведінкові моделі — коли випускник здатний самостійно зорієнтуватися в ситуації та кваліфіковано розв'язати

поставлені перед ним завдання.

Аналіз досліджень і публікацій. Під час проектування та організації освітнього процесу кожен викладач добирає такі класичні та інноваційні методи навчання, які будуть працювати на розвиток зазначених в освітній програмі компетенцій. Одним із ефективних інструментів цього процесу є грантово-проектна діяльність здобувачів вищої освіти. Вона здійснюється шляхом виділення коштів із грантових фондів, наданих різними організаціями: державними установами, некомерційними організаціями, бізнес-структурами і навіть приватними особами, що дає можливість підтримувати та розвивати соціальні, наукові, культурні, екологічні та інших проекти, спрямовані на покращення життя суспільства (О. Іваницька, 2023).

Проблема проектної діяльності у підготовці фахівців різних галузей вже декілька десятиріч активно розробляється науковцями вищої школи (В. Петрович, З. Криховецька, С. Крпельницька, О. Кондур), але більшість наукових доробків у цій галузі досліджень присвячена проблемі розробки здобувачами вищої освіти навчально-дослідницьких проектів.

Навчально-дослідницький проект (як один із різновидів проектної діяльності) визначає проведення студентами незалежних наукових досліджень із актуальних соціальних і наукових проблем, аналіз отриманих даних, розробку рекомендацій та пропозицій щодо їх вирішення. Студенти не тільки отримують знання з доступних інформаційних ресурсів, але й аналізують інформацію та представляють результати своєї роботи у вигляді проекту. Такий вид діяльності, на думку дослідників, дозволяє студентам оволодіти практичними навичками пошуку та обробки інформації, аналізу даних, розробки рішень. Це сприяє підвищенню активності у вивченні конкретної дисципліни, розвиває системні навички дослідження, критичного мислення, самоорганізації та комунікації

На нашу думку, участь у навчально-дослідницьких проектах формує ті вміння, які необхідні для реалізації грантових проектів, що мають особливу цінність у підготовці майбутніх фахівців. Адже грантово-проектна діяльність, як особливий вид активності, дозволяє їм самостійно і творчо розв'язувати конкретні соціальні та наукові проблеми, формулювати цілі і завдання проекту, визначати ресурси та методи досягнення цілей. Це сприяє формуванню соціальної активності студентів, їхньої громадянської позиції, а також підвищенню їхньої впевненості в реалізації проектів. Крім того, студенти вчаться планувати бюджет проекту, управляти ним, здійснювати поетапний моніторинг виконання завдань і оцінки результатів, залучати до реалізації проектів різних фахівців. А це вимагає від учасників проекту високої організованості, комунікативних навичок, уміння працювати в колективі, гнучкості та швидкої реакції на зміни в проекті.

ЗВО зарубіжжя мають значний досвід у залученні студентів до грантово-проектної діяльності та визнають його актуальним шляхом формування професійної і громадянської позиції майбутнього фахівця. Так, у США багато університетів мають центри громадянського суспільства, які надають студентам допомогу в реалізації проектів та проведенні досліджень у громадській сфері, поширена практика реалізації міжкультурних програм та обміну досвідом між університетами різних країн. У європейських країнах широко використовуються методи проектної діяльності, наприклад, у межах програми Erasmus+, що надає студентам можливість брати участь у міжнародних проектах, розробляти власні ідеї та реалізовувати їх на практиці (О. Григорів, 2019). У Німеччині існує розвинена система грантової підтримки, зокрема і для студентів, які можуть отримувати гранти на різні проекти та дослідження для своїх освітніх програм та участі у заходах, спрямованих на формування громадянської позиції у студентів у сфері екології, прав людини, соціальної справедливості та багатьох інших. В Англії реалізуються різні грантові програми та ініціативи, спрямовані на формування громадянської позиції студентів. Прикладом може бути ініціатива Student Volunteering Week, запущена у 2019 році, яка покликана збільшити кількість студентів, що займаються волонтерською діяльністю.

Для авторів проаналізованих нами статей гранти виступають не як об'єкт аналізу, а як складник у структурі діяльності наукових співтовариств закладу вищої освіти. І навіть більшість праць зарубіжних авторів присвячено висвітленню різних аспектів державної політики у сфері грантового фінансування, рецензування заявок на гранти, виділення грантів та їх подальшого моніторингу (А. Crall, М. Kosmala, 2017). Зокрема дослідники Claire Polster та Joseph Grim Feinberg вказують на те, що проблема грантової підтримки здобувачів освіти практично не досліджена, незважаючи на важливість дослідницьких грантів для розвитку науки (М. Сбруєв, 2015).

У вітчизняних наукових дослідженнях увага здебільшого зосереджена на навчально-наукових проєктах, проте є поодинокі наукові розвідки, де розкривається значення такого напряму освітньої роботи, зокрема зазначається, що грантово-проєктна діяльність студентів є потужним інструментом для розв'язання актуальних соціальних, екологічних та економічних проблем у суспільстві, має значний вплив на розвиток суспільства в цілому, а також визначається її специфіка, яка полягає в тому що студенти зазвичай займаються грантовою діяльністю в межах своєї навчальної або наукової роботи. Це означає, що проєкти, які вони розробляють, спрямовані на вирішення актуальних проблем у науці, освіті та інших сферах, а також на розвиток професійних навичок студентів (E. Astin, L. Sax, 1998).

Така соціальна активність здобувачів працює на реалізацію компетентностей, зазначених у Стандарті вищої освіти за спеціальності 016 «Спеціальна освіта» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти (С. Федоренко, І. Дмитрієва, О. Мартинчук, С. Коваленко, 2020), формує майбутніх лідерів, ініціаторів та реалізаторів різноманітних проєктів та ініціатив відродження освіти та суспільства у післявоєнний період відбудови України.

Мета статті: продемонструвати значущість грантово-проєктної діяльності в підготовці майбутніх фахівців на прикладі досвіду реалізації молодіжного проєкту «Спільнота запальних логопедів» здобувачами вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта» Бердянського державного педагогічного університету в умовах онлайн-навчання.

Виклад матеріалу дослідження. Реалізація молодіжних проєктів в умовах онлайн-освіти стає дедалі актуальнішою темою в сучасних реаліях. З початком російської агресії українське суспільство отримує значну підтримку міжнародної спільноти. Вона стосується й освітньої сфери. З кожним роком міжнародні громадські організації, різноманітні фонди презентують нові й нові гранти, які спрямовані як на професійне зростання здобувачів вищої освіти, так і на їхню підготовку до розбудови демократичного суспільства в нашій країні в поствоєнний період.

У сучасному світовому освітньому просторі все частіше успішними стають ті ЗВО, які активно поєднують надання базових освітніх послуг із новітніми науковими проєктами і технологіями, тобто проєктною діяльністю. Розроблення проєктів та участь в різноманітних програмах їх фінансування, які організують вітчизняні та зарубіжні донори, є ключовим фактором конкурентоспроможності ЗВО (О. Кондур, З. Криховецька, С. Кропельницька, 2019).

Як зазначає О. Купенко, проєкт — це ідеальний образ майбутнього з потрібними перевагами, що супроводжується описом процедури перетворення цього образу на об'єктивну реальність з урахуванням обмежень людських, матеріальних і часових ресурсів. Проєктна ж діяльність — це така діяльність, яка починається зі створення певного образу майбутнього, що забезпечує необхідні переваги, порівнюючи із ситуацією без проєкту, є можливою за наявної команди виконавців і ресурсів, і що завершується у певний час із перетворенням цього образу на об'єктивну реальність (О. Купенко, 2020).

На думку В. Петровича, «проєктна діяльність — це унікальна та неповторна діяльність, що має комплексний характер із певними зв'язками між компонентами і за визначених умов обґрунтована як оптимальна; розвиває людину як суб'єкта діяльності; орієнтує на взаємозалежність, співпрацю і координацію спільних дій; ґрунтується на інтеграції знань і досвіду з різних сфер науки та практики» (В. Петрович, 2021).

З 2022 року здобувачі вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта» Бердянського державного педагогічного університету беруть активну участь у грантово-проєктній діяльності навіть в умовах онлайн-навчання.

Так, Анастасія Шевчук у 2022–2023 н. р. пройшла грантовий відбір на навчання в межах сертифікатної програми Центральноєвропейського університету (Будапештський кампус) у співпраці з університетами в Україні (ЛНУ ім. І. Франка, УКУ) та ЄС (Єнським університетом ім. Ф. Шиллера). Навчалася за програмою «Спадщина і післявоєнна міська реконструкція в Україні» (тематичний напрямок «Культура та дослідження спадщини»). Програма дала можливість здобути інтенсивний освітній досвід, пов'язаний із роллю України у змінному європейському та глобальному контекстах, розглянути важливі питання у транснаціональній порівняльній перспективі.

Катерина Клец та Дар'я Юрченко у 2022–2023 н.р. взяли участь у програмі Школи молодих лідерів YOUTH LEADERS від Української академії лідерства за підтримки USAID у листопаді 2022 року.

Під час участі в заході здобувачки освіти розробили проєкт «Респект хаб», який передбачав включення людей з інвалідністю та тих, хто постраждав від війни, в активне соціальне життя.

Дар'я Юрченко у 2024 році взяла участь у програмі для молоді Дніпра та області з реалізації ініціатив, спрямованих на розвиток регіону, яку організував Українсько-данський молодіжний дім. Розроблений нею проєкт щодо розвитку інклюзивної освіти в Дніпропетровській області отримав високу оцінку та завершився навчальною експедицією до Королівства Данії, де здобувачка більше дізналася про європейські практики та можливості їх утілення в Україні.

Анастасія Пузина у 2023 році перебувала на короткотерміновому стажуванні в межах грантової програми FORTHEM alliance.

2024 року студентки Анастасія Шевчук взяла участь у проєкті «Supporting the cooperation of the University of Opole with Ukrainian universities within the FORTHEM Alliance 2024».

Інформація про грантові програми, про участь у різноманітних проєктах поширюється в соціальних мережах факультету заступником декана з наукової роботи, Радою молодих учених та науковим сектором студентської ради ФДССО. Значну роль у цьому процесі відіграє й іміджевий клуб AMBASSADOR FDSSO, на онлайн-сторінках якого не тільки регулярно висвітлюються різноманітні пропозиції, але й проводяться онлайн-зустрічі зі спікерами, які діляться досвідом грантово-проєктної діяльності. Так, здобувачі освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта» зустрічалися з громадською діячкою Ксенією Клейнос, яка ділилася досвідом «Від ідеї до проєкту. Майже без магії», з викладачкою кафедри прикладної психології та логопедії Дариною Литвиченко, яка виграла грант від Естонської ради у справах біженців на створення дитячого простору «Одарка».

Одним із ключових аспектів проєктної діяльності в грантовій сфері є підготовка якісної заявки на отримання гранту, що включає детальний опис проєкту, цілей і завдань, оцінку ризиків, планування бюджету, визначення термінів та інші аспекти. Це вимагає від учасників відповідної підготовленості, а оскільки у здобувачів немає відповідного досвіду, то викладачі кафедри практичної психології та логопедії надають їм у цьому питанні менторську допомогу.

Крім грантової діяльності закладами вищої освіти може здійснюватися і фандрейзинг. У широкому розумінні «фандрейзинг» — це залучення коштів, а у вузькому — залучення коштів для грантової діяльності. Хоча такий термін переважно стосується проєктів соціального значення, проте використовується і для позначення культурних та освітніх ідей (Ю. Кузьменко, Т. Валюкевич, І. Шевченко, 2023).

Поетапну роботу здобувачів освіти й ментора-викладача на різних етапах здійснення проєкту (від подання заявки, розробки змісту проєкту та його безпосередньої реалізації) ми хочемо продемонструвати на прикладі проєкту «Батьки граються, а діти навчаються», розробленого командою СЗЛ («Спільнота запальних логопедів»).

У листопаді 2023 року здобувачі першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта» Олександра Делічобан, Вікторія Лазаренко та Альона Білянська пройшли відбір до проєкту UPSHIFT. UPSHIFT — це глобальна програма Дитячого фонду ООН (ЮНІСЕФ), що реалізується у понад 40 країнах. Програма надає можливість молоді від 14 до 24 років пройти тренінг за методологією Human Centered Design (людиноорієнтований дизайн), отримати менторську підтримку та ресурси, щоб створити власні суспільно важливі проєкти.

Оскільки здобувачки протягом чотирьох років опановують професію логопеда та вивчають дисципліни, пов'язані зі спеціальною педагогікою, вибір теми проєкту був очевидним: озброєння батьків знаннями з проведення корекційно-розвиткових ігор із власними дітьми.

Для того, щоб зрозуміти запити батьків й довести актуальність розробки та втілення цього проєкту, було проведено анкетування, у якому взяли участь 38 батьків, які виховують особливих дітей. Ми порекомендували команді включити до вибірки й батьків, чиї діти розвиваються в межах норми, адже часто вони через недостатню психолого-педагогічну підготовку не помічають деяких проблем у розвитку власної дитини (не зосереджений, не вміє підтримати розмову, розподілити ролі в грі, недостатня координація рухів тощо) або взагалі не вважають це проблемою.

Аналіз відповідей показав, що більшість батьків (65,8%) необізнані в питаннях психології, педагогіки та логопедії, тому не в змозі вчасно надати допомогу своїм дітям у домашніх умовах і віддають перевагу роботі спеціаліста, проте їм цікаво, в які ігри можна пограти з дитиною у вільний час.

Частина опитаних (28,9%) зазначила, що відвідувати корекційно-розвиткові заняття в них немає можливості. 81,6% батьків зазначили, що їм цікаво отримати базові навички для покращення мовлення власних дітей. Такий стан переконав команду розробників проєкту в необхідності підвищувати рівень знань батьків в питаннях розвитку їхніх дітей, мотивувати їх займатися вдома задля покращення психофізичного розвитку дітей, зокрема мовленнєвого, та створювати додаткові активності й ресурси для цього.

Ми обговорювали з командою ЗСЛ форми реалізації задуму й зупинилися на онлайн-челенджі в соціальних мережах та логочечірці, на якій члени сімей у неформальній обстановці могли отримати елементарні знання про розвиток дитини та ознайомитися через безпосередню участь в іграх з методами та прийомами впливу на дитину. Тому проєкт і отримав назву «Батьки граються, а діти навчаються».

Основний зміст онлайн-челенджу та логочечірки, за задумом, повинні були скласти ігри на розвиток мовлення, уваги, координації, логіки, дрібної моторики, в процесі яких батьки вправлялися у виконанні певних ігрових дій, наданні допомоги власній дитині у реалізації ігрових дій, вчилися варіювати зміст гри в залежності від можливостей дитини.

Після цього була подана заявка на участь у першій національній хвилі «Відродження» програми UPSHIFT, яка реалізовувалася ГО «СКЦ Задзеркалля» за підтримки ЮНІСЕФ та уряду Японії. У цій хвилі взяли участь 200 команд зі всієї країни, відбиралося всього 10 проєктів.

За результатами пітчінгу, де здобувачки спеціальності 016 «Спеціальна освіта» Бердянського державного педагогічного університету продемонстрували та аргументували на основі анкетування актуальність ініціативи, команда «Спільнота запальних логопедів» отримала змогу залучити фінансування на втілення своєї ідеї.

Далі відібрані команди брали участь у 4-денному тренінгу, під час якого презентували власні проєктні ідеї. Крім того, вже безпосередній модератор проєкту вчив їх реалізації проєкту: плануванню та поетапному втіленню задуму, керуванню фінансовою стороною тощо.

Стратегія реалізації проєкту включала такі етапи:

Підготовчий етап передбачав визначення цілей і завдань проєкту та розробку плану роботи; вибір платформи для проведення онлайн-заходів та пошук приміщення для проведення очних логочечірок; створення мерчу та форм реєстрації; проведення опитування в соціальних мережах для моніторингу; закупівля техніки (принтер, ламінатор, проєктор, ноутбук, диско-куля, колонки, спортивний інвентар).

На другому, **організаційному, етапі** була проведена інформаційна кампанія та заходи із залученням цільової аудиторії. Зокрема йдеться про інформаційну підтримку проєкту: створення й наповнення Instagram-сторінки та Telegram-каналу (каналів комунікації), готувалося технічне забезпечення, створювався розклад заходів, розроблялися авторські матеріали буклетів, ігри та дидактичні матеріали.

Особлива увага приділялася наповненню змістовної сторони проєкту, зокрема на основі результатів анкетування були дібрані та розроблені групи ігор, як основи взаємодії з батьками. На цьому етапі команда ЗСЛ отримувала постійну підтримку від викладачів кафедри, які консультували з певних питань (зміст авторських ігор, оформлення рекламної продукції, текст звернення до батьків та ін.).

Реалізаційний етап — це запуск онлайн-челенджу «Пригоди добрих піратів» на Instagram-сторінці та в Telegram-каналі проєкту. Батьки в ігровій формі займались розвитком мовлення (й не тільки) зі своїми дітьми вдома, навчилися відповідних вправ та ігор, стилізованих під піратську тематику. Онлайн-челендж тривав 21 день, що дало змогу закріпити корисну навичку ігрової взаємодії з власною дитиною, перевести її у звичку. Найактивніші учасники челенджу мали змогу отримати приємні подарунки після його завершення.

Крім того, на платформі ZOOM було організовано три онлайн-зустрічі з батьками, які перебувають у різних куточках України і за кордоном, — «Посиденьки з батьками», для надання їм психологічної та інформаційної підтримки. Під час зустрічей використовувались інтерактивні програми: LearningApps.org, Wordwall, Kahoot» які дали можливість продемонструвати батькам дітей з ООП, як в ігровій формі ефективно проводити час із дитиною, вплинути на її розвиток вдома.

На реалізаційному етапі в трьох містах України (Дніпро, Київ, Кропивницький) були проведені логовечірки, які, на нашу думку, є принципово новим та ефективним форматом роботи з батьками, заснованому на івент-технологіях. Під час логовечірок учасники та учасниці мали змогу отримати практичні навички розвитку психічних процесів, загальної та дрібної моторики, мовлення та мовленнєвого дихання за допомогою ігрових технік: «Орігамі», «Вгадай, що», «Перевір свою координату», «Знайди мене», «Створи сам» «Шалений язик», «Співаймо», «Танцювальний двіж» тощо, випробувати їх на собі та в подальшому використовувати для розвитку своїх дітей вдома. Зазначимо, що особливу роль у розвитку мовленнєвої діяльності дітей дошкільного віку відіграє ігрова діяльність, як провідна діяльність у цьому віці. За допомогою гри дитина оволодіває усіма мовними компетенціями: фонетичною, граматичною, лексичною (Н. Журбей, 2022). Логопедична робота з дітьми з мовленнєвими порушеннями, у якій використовуються нетрадиційні засоби навчання, більш динамічна, емоційна, різноманітна, а заняття стають для дітей цікавими, захопливими, не нудними. Зокрема К. Дідух наводить приклади монтессорівських сенсорних вправ, які позитивно впливають на розвиток мовлення: «Галерея текстур», «Послухай, як звучить!», «Чарівний мішечок» (К. Дідух, 2022). Серед інноваційних прийомів є застосування скляних камінців «Марблс», інноваційного, універсального матеріалу, який можна використовувати в роботі педагогів та батьків для організації занять вдома (О. Ревуцька, 2023).

До проведення логовечірок були залучені студенти спеціальності 016 «Спеціальна освіта», які завдяки неформальним заходам змогли закріпити свої теоретичні знання на практиці. А викладачі кафедри, які теж були присутніми на логовечірках (вони, як переміщені особи, мешкають у містах, де проводився захід), аналізували дії команди та надавали поради щодо їхнього змісту та побудови. Таким чином «зростали» не тільки батьки, а й самі студенти — розробники проєкту.

Заключним був **етап рефлексії та підбивання підсумків**. Команда «Спільнота запальних логопедів» разом із менторами програми UPSHIFT підбила підсумки реалізації проєкту, визначила успіхи та проблеми, сформулювала рекомендації для подальшого розвитку.

Але, окрім рефлексії на рівні програми, ми обговорили результати проєкту на кафедрі, де в неформальній обстановці команда СЗЛ, а також викладачі, які брали участь у логовечірках, поділилися враженнями, поставили одне одному запитання, пов'язані зі змістом проєкту, окреслили проблеми в підготовці випускників спеціальності 016 «Спеціальна освіта» до практичної фахової діяльності. Така зустріч дала змогу як здобувачам, так і викладачам поглянути на практичну підготовку майбутніх фахівців спеціальної освіти з дещо іншого ракурсу.

А команда СЗЛ виділила головні досягнення проєкту:

1. Забезпечення платформи для професійного спілкування.
2. Підвищення рівня знань та практичних навичок у галузі логопедії серед батьків дітей з мовленнєвими порушеннями.
3. Створення можливостей для обміну досвідом між здобувачами освіти та фахівцями-практиками.

Аналіз власної діяльності в межах проєкту «Батьки граються, а діти навчаються» дозволив здобувачам вищої освіти сформулювати шляхи подальшого його розвитку:

1. Розширити тематику заходів, включивши більш спеціалізовані теми.
2. Використовувати додаткові платформи для інтерактивного спілкування.
3. Створити онлайн-бібліотеку з матеріалами проведених заходів для подальшого використання як батьками, так і здобувачами освіти, які опановують спеціальність «Спеціальна освіта».

Отже, участь у грантово-проєктній діяльності здобувачів спеціальності 016 «Спеціальна освіта» є не тільки прикладом успішної реалізації молодіжної ініціативи в умовах онлайн-освіти, а й впливає на їхнє компетентнісне зростання. Учасниці проєкту навчилися управління проєктом, розв'язання складних непередбачуваних завдань і проблем у сферах професійної діяльності, інтерпретації інформації, вибору методів та інструментальних засобів, застосуванню інноваційних підходів. Вони критично осмислили принципи й методи професійної діяльності, зокрема виділили як важливу сферу формування комунікаційної стратегії, донесення до фахівців і нефахівців інформації, ідей, проблем, рішень та власного досвіду в галузі корекційно-розвиткової роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Саме цей обсяг компетенцій закладено у Стандарті вищої освіти України першого (бакалаврського)

рівня вищої освіти — з галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка» спеціальності 016 «Спеціальна освіта». Компетентнісний підхід у системі вищої професійної освіти, зумовлений необхідністю підвищення професійного рівня логопедів відповідно до запитів суспільства, є умовою й напрямом модернізації системи спеціальної освіти (Л. Федорович, 2011).

Висновки, перспективи подальших пошуків у напрямі дослідження. Грантово-проектна діяльність є важливим інструментом формування ключових компетенцій здобувачів вищої освіти, особливо в умовах онлайн-навчання. Застосування проектного підходу сприяє розвитку не лише професійних навичок та знань, але й особистісних якостей, таких як ініціативність, комунікабельність, критичне мислення та вміння працювати в команді. В умовах сучасних освітніх реалій, які часто обмежені через дистанційний формат навчання, грантово-проектна діяльність дозволяє студентам здобувати практичний досвід, що є надзвичайно важливим для їхньої подальшої професійної кар'єри.

Проведене дослідження підтвердило, що участь у грантових проектах позитивно впливає на рівень залученості здобувачів у навчальний процес, підвищує їхню мотивацію та сприяє інтеграції теоретичних знань у практичну діяльність.

Проект команди «Спільнота запальних логопедів» продемонстрував успішну адаптацію до умов онлайн освіти та підтвердив важливість створення таких платформ для професійного розвитку здобувачів вищої освіти спеціальності 016 «Спеціальна освіта».

Перспективи у подальших наукових пошуках вбачаємо у розробці нових форм роботи зі здобувачами в умовах онлайн-навчання.

Список використаних джерел:

1. **Григорів О.** (2019) Особливості управління коштами грантів Еразмус + відповідно до українського законодавства. Київ. URL: https://erasmusplus.org.ua/images/phocadownload/Ongoing_projects/Financial_Presentation_061_12019_Hryhoriv.pdf
2. **Дідух К. В.** (2022) Використання монтессорівських сенсорних вправ для розвитку і корекції мовлення у дітей дошкільного віку. *Актуальні проблеми сучасної психологічної науки: виклики сучасності. Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської студентської інтернет-конференції (м. Житомир, 10 жовтня 2022 р.)*. Житомир. Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 180-182.
3. **Журбей Н. В.** (2022) Гра у розвитку мовлення дітей дошкільного віку. *Актуальні проблеми сучасної психологічної науки: виклики сучасності. Збірник наукових праць за матеріалами Всеукраїнської студентської інтернет-конференції (м. Житомир, 10 жовтня 2022 р.)*. Житомир. Вид-во ЖДУ ім. І. Франка. 43–44.
4. **Іваницька О.** (2023) Науково-освітні проекти НАТО в Україні. *Людинознавчі студії. Серія «Педагогіка»*. Випуск 16 (48). 111–116.
5. **Кондур О. С., Криховецька З. М., Кропельницька С. О.** (2019) Проектна діяльність як фактор підвищення конкурентоспроможності вітчизняних закладів вищої освіти (ЗВО). *Приазовський економічний вісник*. Випуск 6 (17). Запоріжжя. 144–151.
6. **Кузьменко Ю. А., Валукевич Т. В., Шевченко І. Ю.** (2023) Грантова діяльність та фандрейзинг закладів вищої освіти. *Наука і техніка сьогодні*. №7(21). 373–383.
7. **Купенко О. В.** (2020) Соціальна робота : від теорії до практики : навчальний посібник. Суми : Сумський державний університет. 192 с.
8. **Петрович В. С.** (2021) Підготовка студентів до проектної діяльності як складник професійного становлення. *Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції «Спеціальна освіта та соціальна інклюзія: виклики XXI століття» (25 листопада 2021 року, м. Запоріжжя)*. Запоріжжя: Запорізький національний університет. 48–50.
9. **Ревуцька О. В.** (2023) Використання новітніх педагогічних технологій у логопедичній роботі з дітьми. *Матеріали XXVIII-ої Міжнародної науково-практичної конференції (07 січня 2023 року, Лімасол (Кіпр), дистанційно)*. 243–247.
10. **Сбруєв М. Г.** (2015) Технології грантового супроводу науково-дослідних проектів в університетах США. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. № 3 (47) 139–152.
11. **Федоренко С. В., Дмитрієва І. В., Мартинчук О. В., Коваленко С. О. та ін.** (2020) Стандарт вищої освіти України першого (бакалаврського) рівня вищої освіти – ступеня бакалавра – з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 016 Спеціальна освіта. Київ. 18. 5. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/vishcha-osvita/zatverdzeni%20standarty/2021/07/28/016-Spets.osvita-bakalavr.28.07.pdf>.
12. **Федорович Л. О.** (2011) Компетентнісний підхід у підготовці майбутнього логопеда до професійно-педагогічної діяльності. *Корекційна педагогіка і спеціальна психологія*. 326–334.
13. **Astin E. S., Sax L. J.** (1998) The impact of service-learning on college students. *Michigan Journal of Community Service Learning*. (5(1)). 5-15.
14. European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, Key competences for lifelong learning, Publications Office (2019) URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2766/569540>.
15. **Crall, A., Kosmala, M. та ін.** (2017). Volunteer recruitment and retention in online citizen science projects using marketing strategies: lessons from Season Spotter. *Journal of Science Communication*.

References:

1. **Hryhoriv O.** (2019) Osoblyvosti upravlinnia koshtamy hrantiv Erasmus + vidpovidno do ukrainskoho zakonodavstva. Kyiv [in Ukrainian].
2. **Didukh K. V.** (2022) Vykorystannia montessorivskykh sensorykh vprav dlia rozvytku i korektsii movlennia u ditei doshkilnogo viku. Aktualni problemy suchasnoi psykholohichnoi nauky: vyklyky suchasnosti. Zbirnyk naukovykh prats za materialamy Vseukrainskoi studentskoi internet-konferentsii (m. Zhytomyr, 10 zhovtnia 2022 r.). Vyd-vo ZhDU im. I. Franka. Zhytomyr [in Ukrainian].
3. **Zhurbei N. V.** (2022) Hra u rozvytku movlennia ditei doshkilnogo viku. Aktualni problemy suchasnoi psykholohichnoi nauky: vyklyky suchasnosti. Zbirnyk naukovykh prats za materialamy Vseukrainskoi studentskoi internet-konferentsii (m. Zhytomyr, 10 zhovtnia 2022 r.). Vyd-vo ZhDU im. I. Franka. Zhytomyr [in Ukrainian].
4. **Ivanytska O.** (2023) Naukovo-osvitni proiekty NATO v Ukraini. Liudynoznavchi studii. Seria «Pedahohika». Vypusk 16 (48) [in Ukrainian].
5. **Kondur O. S., Krykhovetska Z. M., Kropelnytska S. O.** (2019) Proiektna diialnist yak faktor pidvyshchennia konkurentospromozhnosti vitchyznianskykh zakladiv vyshchoi osvity (ZVO). Pryazovskyi ekonomichnyi visnyk. Vypusk 6 (17). Zaporizhzhia [in Ukrainian].
6. **Kuzmenko Yu. A., Valiukevych T. V., Shevchenko I. Yu.** (2023) Hrantova diialnist ta fandreizynh zakladiv vyshchoi osvity. Nauka i tekhnika sohodni. №7(21) [in Ukrainian].
7. **Kupenko O. V.** (2020) Sotsialna robota : vid teorii do praktyky : navchalnyi posibnyk. Sumy : Sumskyi derzhavnyi universytet [in Ukrainian].
8. **Petrovych V. S.** (2021) Pidhotovka studentiv do proiektnoi diialnosti yak skladnyk profesiinoho stanovlennia. Materialy I Vseukrainskoi naukovo-praktychnoi konferentsii «Spetsialna osvita ta sotsialna inkluziia: vyklyky KhKhI stolittia» (25 lystopada 2021 roku, m. Zaporizhzhia). Zaporizhzhia: Zaporizkyi natsionalnyi universytet [in Ukrainian].
9. **Revutska O. V.** (2023) Vykorystannia novitnikh pedahohichnykh tekhnolohii u lohopedychnii roboti z ditmy. Materialy XXVIII-oi Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (07 sichnia 2023 roku, Limasol (Kipr), dystantsiino) [in Ukrainian].
10. **Sbruiev M. H.** (2015) Tekhnolohii hrantovoho suprovodu naukovo-doslidnykh proiektiv v universytetakh SShA. Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohii. № 3 (47) [in Ukrainian].
11. **Fedorenko S. V., Dmytriieva I. V., Martynchuk O. V., Kovalenko S. O. ta in.** (2020) Standart vyshchoi osvity Ukrainy pershoho (bakalavrskoho) rivnia vyshchoi osvity – stupenia bakalavra – z haluzi znan 01 Osvita/Pedahohika spetsialnosti 016 Spetsialna osvita. Kyiv [in Ukrainian].
12. **Fedorovych L. O.** (2011) Kompetentnisnyi pidkhid u pidhotovtsi maibutnoho lohopeda do profesiino-pedahohichnoi diialnosti. Korektsiina pedahohika i spetsialna psykholohiia. [in Ukrainian].
13. **Astin E. S., Sax L. J.** (1998) The impact of service-learning on college students. *Michigan Journal of Community Service Learning*. (5(1)). [in English].
14. European Commission, Directorate-General for Education, Youth, Sport and Culture, Key competences for lifelong learning, Publications Office, 2019. URL: <https://data.europa.eu/doi/10.2766/569540> [in English].
15. **Crall, A., Kosmala, M. ta in.** (2017). Volunteer recruitment and retention in online citizen science projects using marketing strategies: lessons from Season Spotter. *Journal of Science Communication* [in English].

LYTVYCHENKO, D. GRANT AND PROJECT ACTIVITIES AS A MEANS OF FORMING KEY COMPETENCES OF HIGHER EDUCATION STUDENTS IN ONLINE LEARNING

The study of grant and project activities as a means of forming the key competences of higher education students in online learning is important and timely. This is prompted by the search for new approaches to organising the educational process, improving its quality and adapting to modern challenges and requirements.

The article presents the experience of grant and project activities of foreign higher education institutions and proves the importance of such activities in the training of future specialists. The use of the project approach contributes to the development of not only professional skills and knowledge, but also personal qualities such as initiative, communication skills, critical thinking, and teamwork. In today's educational environment, which is often limited by the distance learning format, grant and project activities allow students to gain practical experience, which is extremely important for their future professional careers.

The study confirmed that participation in grant projects has a positive effect on the level of students' involvement in the learning process, increases their motivation, and helps them integrate theoretical knowledge into practical activities.

The project of the team «Community of Inflammatory Speech Therapists» demonstrated successful adaptation to the conditions of online education and confirmed the importance of creating such platforms for the professional development of higher education students majoring in 016 «Special Education».

We see prospects for further scientific research in the development of new forms of work with applicants in online learning.

Key words: grant and project activities, competencies, youth project, higher education students, specialty 016 «Special Education», online learning, «Community of Inflammatory Speech Therapists».